

# SÉNAT DE BELGIQUE

---

SESSION DE 2003-2004

---

17 JUIN 2004

---

**Proposition de loi modifiant le Code civil en vue d'objectiver le calcul des contributions alimentaires des père et mère au profit de leurs enfants**

(Déposée par Mme Clotilde Nyssens)

---

## DÉVELOPPEMENTS

---

Une étude réalisée en 1989 par B. Bawin-Legros, A. Gauthier et J.F. Guillaume montre que plus de 40% des créanciers alimentaires ne reçoivent pas les pensions alimentaires auxquelles ils ont droit ou les reçoivent de façon irrégulière. Ils seraient 18% à ne recevoir aucune pension alimentaire et 23% à les recevoir avec retard et/ou de façon irrégulière(1). Cette problématique n'est pas propre à la Belgique(2).

---

(1) B. Bawin-Legros, *Familles, modes d'emploi*, De Boeck, 1999, p. 60.

(2) Voyez la France où une enquête menée en 1986 indiquait un défaut de paiement total pour 13% des créanciers d'aliments, un paiement partiel pour 36% d'entre eux et un paiement tardif pour 16% d'entre eux.

# BELGISCHE SENAAAT

---

ZITTING 2003-2004

---

17 JUNI 2004

---

**Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek, teneinde te voorzien in een objectieve berekening van de door de vader en de moeder te betalen onderhoudsbijdragen voor hun kinderen**

(Ingediend door mevrouw Clotilde Nyssens)

---

## TOELICHTING

---

Uit een studie die B. Bawin-Legros, A. Gauthier en J.F. Guillaume in 1989 hebben uitgevoerd, blijkt dat ruim 40% van de onderhoudsgerechtigden niet of onregelmatig het onderhoudsgeld ontvangen waarop ze recht hebben: 18% van de onderhoudsgerechtigden zou helemaal niets ontvangen, terwijl 23% van hen het verschuldigde onderhoudsgeld te laat en/of op onregelmatige tijdstippen uitbetaald krijgt(1). Dat probleem doet zich niet alleen in België voor(2).

---

(1) B. Bawin-Legros, *Familles, modes d'emploi*, De Boeck, 1999, blz. 60.

(2) Zo bleek uit een onderzoek dat in 1986 in Frankrijk werd gevoerd, dat 13% van de onderhoudsgerechtigden helemaal niet werd uitbetaald, dat 36% van hen slechts een gedeelte van het bedrag ontving en dat 16% de uitkering te laat kreeg.

Le non-paiement ou le paiement irrégulier des pensions alimentaires est devenu en fait «une pratique courante en raison des difficultés économiques(1), de la fragilisation des liens personnels liée au développement du divorce et à l'augmentation du nombre de familles monoparentales(2).

Le non-respect des obligations alimentaires a conduit le législateur à imaginer une intervention subsidiaire de l'État sous la forme de paiement d'avances sur pensions alimentaires en cas de défaillance de leurs débiteurs(3). Il nous semble cependant que le sentiment d'injustice du débiteur alimentaire quant au caractère équitable de la décision judiciaire qui a fixé le montant de sa part contributive aux frais d'entretien et d'éducation de ses enfants pourrait aussi être à l'origine du problème du non-paiement ou du paiement irrégulier de sa contribution. D'où notre initiative visant à objectiver le calcul des contributions des père et mère aux frais d'hébergement, d'entretien, de santé, de surveillance, d'éducation et de formation de leurs enfants.

Les principes qui régissent cette matière figurent aux articles 203 et 203bis du Code civil. L'article 203, § 1<sup>er</sup>, modifié par la loi du 31 mars 1987 énonce que «Les père et mère sont tenus d'assumer, à proportion de leurs facultés, l'hébergement, l'entretien, la surveillance, l'éducation, et la formation de leurs enfants. Si la formation n'est pas achevée, l'obligation se poursuit après la majorité de ces enfants.»

(1) La crise économique a contribué à une aggravation du problème (perte d'emploi, chute des revenus des débiteurs, ...), Nicole Gallus, Pour la constitution d'un Fonds de paiement des pensions alimentaires, L'argent pour vivre: vers une réforme de l'obligation alimentaire, Actes du Colloque organisé par l'unité de droit familial de l'ULB le 19 novembre 1999, Kluwer, p. 284.

(2) N. Gallus, *op. cit.* p. 281 et suivantes.

(3) La loi du 8 mai 1984 a introduit de nouveaux articles 68bis à 68quater dans la loi organique des CPAS. Ce système ne concernait que les enfants mineurs ou bénéficiant d'allocations familiales, âgés de moins de 25 ans, résidant en Belgique et dont les ressources cumulées avec celles du parent non débiteur ne dépassent pas un certain plafond. Il ne répondait pas à toutes les attentes. Après de longues années de réflexion, le législateur a finalement décidé de créer un Service des créances alimentaires (loi du 21 février 2003) qui doit être opérationnel dès le 1<sup>er</sup> juin 2004. Les conditions dans lesquelles le Service des créances alimentaires peut intervenir, conditions fixées dans la loi de février 2003, ont été revues dans le cadre de la loi-programme du 22 décembre 2003. Il a été décidé de réserver l'intervention du Service aux avances sur les pensions alimentaires dues aux enfants (et plus aux pensions entre ex-conjoints) lorsque les revenus du parent ayant la garde de l'enfant ne dépassent pas 1 111 euros (conditions de revenus qui ne figuraient pas dans la loi de 2003) et pourvu que le débiteur (comme le créancier d'aliments) soit domicilié en Belgique.

Onderhoudsuitkeringen die niet of onregelmatig worden betaald, zijn zeker geen uitzonderingen meer. Zulks heeft te maken met economische moeilijkheden(1), met de verbrokkeling van de persoonlijke banden omdat echtscheiding vaker voorkomt en met het toenemende aantal eenoudergezinnen(2).

De niet-naleving van de onderhoudsverplichtingen heeft de wetgever ertoe gebracht te voorzien in een aanvullende overheidsinterventie in de vorm van voorschotten op de onderhoudsuitkering indien de onderhoudsplichtige verzuimt te betalen(3). Niettemin hebben wij de indruk dat de gevallen van niet-betaling of van onregelmatige betaling van de onderhoudsuitkeringen ook te wijten kunnen zijn aan het gevoel van onbillijkheid dat vaak bij de onderhoudsplichtige leeft: de rechterlijke beslissing waarbij zijn bijdrage in het levensonderhoud en de opvoeding van de kinderen werd vastgesteld, kan bij hem namelijk als onbillijk overkomen. Vandaar dus ons voorstel voor een objectieve berekening van de bijdragen van de vader en de moeder in de huisvesting, het levensonderhoud, de gezondheid, het toezicht, het onderwijs en de opleiding van hun kinderen.

De terzake geldende beginselen zijn vervat in de artikelen 203 en 203bis van het Burgerlijk Wetboek. Artikel 203, § 1, als gewijzigd bij de wet van 31 maart 1987 bepaalt dat «[de] ouders [...] naar evenredigheid van hun middelen [dienen] te zorgen voor de huisvesting, het levensonderhoud, het toezicht, de opvoeding en de opleiding van hun kinderen. Indien de opleiding niet voltooid is, loopt de verplichting door na de meerderjarigheid van het kind».

(1) De economische crisis heeft die situatie nog erger gemaakt (jobverlies, terugval van de inkomsten van de onderhoudsplichtigen, ...); zie Nicole Gallus, «Pour la constitution d'un Fonds de paiement des pensions alimentaires — L'argent pour vivre: vers une réforme de l'obligation alimentaire», Handelingen van het colloquium dat de Unité de droit familial van de ULB op 19 november 1999 heeft georganiseerd, Kluwer, blz. 284.

(2) N. Gallus, *op. cit.*, blz. 281 en volgende.

(3) De wet van 8 mei 1984 heeft in de organieke OCMW-wet de artikelen 68bis tot 68quater ingevoegd. De daarin vervatte regeling had alleen betrekking op de minderjarige kinderen of op de kinderen die recht hadden op kinderbijslag, zo zij minder dan 25 jaar oud waren, in België verbleven en zo hun inkomsten, vermeerderd met die van de niet-onderhoudsplichtige ouder, een bepaald plafond niet overschreden. Die regeling beantwoordde niet aan alle verwachtingen. Daarom heeft de wetgever na jaren denkwerk uiteindelijk beslist een Dienst voor alimentatievorderingen op te richten (wet van 21 februari 2003); die dienst moet op 1 juni 2004 operationeel zijn. De voorwaarden waaronder de Dienst mag optreden, waren in de voormelde wet van 1 februari 2003 vastgesteld, maar werden naar aanleiding van de programmawet van 22 december 2003 bijgestuurd. Toen werd beslist dat de voorschotten van de Dienst niet langer betrekking zouden hebben op de onderhoudsuitkeringen die tussen voormalige echtgenoten verschuldigd zijn, maar dat ze zouden worden beperkt tot de aan het kind verschuldigde onderhoudsuitkeringen. Voorwaarde daarbij is wel dat de inkomsten van de ouder die het hoederecht over het kind heeft, niet hoger mogen liggen dan 1 111 euro (die voorwaarde met betrekking tot de inkomsten zat niet in de wet van 2003 vervat), alsook dat de onderhoudsplichtige (net als de onderhoudsgerechtigde) zijn woonplaats in België moet hebben.

L'article 203bis précise que « Sans préjudice des droits de l'enfant, chacun des père et mère peut réclamer à l'autre sa contribution aux frais résultant de l'article 203, § 1<sup>er</sup>. »

L'obligation pour les père et mère de contribuer à proportion de leurs facultés aux frais visés à l'article 203, § 1<sup>er</sup>, est une obligation de type solidaire(1), dont le montant doit être déterminé « pour le tout » avant d'en fixer la part de chacun des parents. De même, il ressort de l'article 203bis (et bien que le texte ne le dise pas) que les parents doivent contribuer aux frais résultant de l'article 203, § 1<sup>er</sup>, à proportion des revenus de chacun d'eux par rapport à leurs revenus cumulés.

Ces articles sont cependant muets quant à la part du budget familial qui doit être affectée à l'entretien et à l'éducation des enfants. L'article 203, § 1<sup>er</sup>, se limite à indiquer, comme seul critère de détermination de la dette à l'égard des enfants, celui de sa proportionnalité aux « facultés » des père et mère mais il laisse sans réponse la question de la proportion du budget de la famille à consacrer aux frais d'éducation et d'entretien des enfants(2).

C'est que le montant des frais résultant de l'article 203, § 1<sup>er</sup>, est presque toujours inconnu des parents, que les dépenses familiales sont essentiellement collectives(3) et qu'il est difficile de déterminer avec précision la part affectée à l'entretien et à l'éducation des enfants ... (4).

L'abondante jurisprudence en la matière permet de considérer que les magistrats statuent de façon empirique, sans toujours s'en référer à un nombre de données objectives suffisantes pour appréhender le coût réel d'un enfant par rapport aux revenus de ses débiteurs d'aliments. La nécessité d'objectiver cette

Artikel 203bis preciseert het volgende: « [onverminderd] de rechten van het kind kan elk van de ouders van de andere ouder diens bijdrage voordere in de kosten die voortvloeien uit artikel 203, § 1 ».

De verplichting dat zowel de vader als de moeder naar evenredigheid van hun middelen moeten bijdragen in de in artikel 203, § 1, bedoelde kosten, is een hoofdelijke verplichting(1) waarvan het bedrag « voor het geheel » moet worden bepaald, vooraleer het respectieve aandeel van elke ouder wordt vastgesteld. Tevens kan — zij het impliciet — uit artikel 203bis worden afgeleid dat de ouders moeten bijdragen in de kosten die voortvloeien uit artikel 203, § 1, naar evenredigheid van hun respectieve inkomsten, alsook in verhouding tot hun gecumuleerde inkomsten.

In die artikelen wordt echter niet gepreciseerd welk aandeel van het gezinsbudget moet worden aangevend voor het levensonderhoud en de opvoeding van de kinderen. Artikel 203, § 1, bevat als enige criterium dat de onderhoudsschuld ten aanzien van de kinderen evenredig moet zijn met de « middelen » van de vader en de moeder, maar geeft geen antwoord op de vraag welk aandeel van het gezinsbudget moet gaan naar de opvoeding en het onderhoud van de kinderen(2).

Dat komt doordat de ouders de kosten die uit de toepassing van artikel 203, § 1, voortvloeien, doorgaans niet kunnen inschatten en doordat de gezinsuitgaven haast altijd « collectief » van aard zijn(3). Bijgevolg is het moeilijk precies te bepalen welk aandeel van het gezinsbudget naar het levensonderhoud en de opvoeding van de kinderen moet gaan ... (4)

Uit de talrijke rechterlijke beslissingen die terzake reeds zijn gewezen, blijkt dat de magistraten empirisch tewerk gaan. Zij gaan niet altijd voort op voldoende objectieve gegevens als het erop aankomt in te schatten hoeveel de opvoeding van een kind in werkelijkheid kost ten opzichte van de inkomsten van

(1) J. Sosson, « La co-parentalité et l'entretien de l'enfant », in: « Démariage et co-parentalité, le droit belge en mutation », Actes du quatrième colloque de l'Association Famille & Droit, février 1996, Kluwer 1997, p. 269 et p. 270, n° 12.

(2) J.L. Franeau, « L'argent et la famille disloquée: une méthode de calcul des contributions alimentaires des père et mère au profit de leur enfant », novembre 2003, p. 2.

(3) J. Joachim, La grille Renard — Le pli judiciaire, Bull. du Barreau de Charleroi, n° 45, décembre 2001, p. 3.

(4) En raison de cette lacune de la loi, des décisions, dans le passé, se sont bornées à statuer directement sur le montant de la contribution alimentaire, sans émettre la moindre considération sur l'importance des dépenses globales que des parents peuvent consacrer à la formation de leurs enfants et sans établir de relation logique entre les « renseignements » communiqués par les parties, d'une part et le montant de la contribution financière arbitrée, d'autre part (Voyez, notamment, Civ. Namur (jeunesse) 13 juin 1995, Div. Act. 1995, p. 140 et la note; Cf. aussi Masson et Massager, Droit des personnes in « Les dossiers du J.T. » n° 25, pp. 162 à 166).

(1) J. Sosson, La co-parentalité et l'entretien de l'enfant, in: « Démariage et co-parentalité, le droit belge en mutation », Actes du quatrième colloque de l'Association Famille & Droit, februari 1996, Kluwer 1997, blz. 269 en blz. 270, nr. 12.

(2) J.L. Franeau, L'argent et la famille disloquée: une méthode de calcul des contributions alimentaires des père et mère au profit de leur enfant, november 2003, blz. 2.

(3) J. Joachim, La grille Renard, Le pli judiciaire, Bull. du Barreau de Charleroi, nr. 45, december 2001, blz. 3.

(4) Door die leemte in de wet hadden de in het verleden gewezen beslissingen direct en uitsluitend betrekking op het bedrag van de onderhoudsbijdrage. Er werd in het geheel geen rekening gehouden met de omvang van de algemene uitgaven die de ouders kunnen doen ten behoeve van de opleiding van hun kinderen. Er bestond al evenmin een logisch verband tussen de door de partijen verstrekte inlichtingen en het bedrag van de opgelegde financiële bijdrage (zie met name Civ. Namur (jeunesse), 13 juni 1995, Div. Act., 1995, blz. 140 en de bijbehorende noot; zie ook Masson et Massager, Droit des personnes, in: « Les dossiers du J.T. », nr. 25, blz. 162 tot 166).

matière répond à un besoin d'équité et à une prise en compte aussi objective que possible de la situation de chaque partie. Cette objectivation est également essentielle pour diminuer les tensions entre débiteurs et créanciers d'aliments à un moment souvent difficile et dominé par l'émotion.

Le sociologue Roland Renard a conçu une méthode de calcul du coût que représente un enfant pour le budget d'un ménage à partir des données de l'Institut national des statistiques (INS). Publiée pour la première fois en 1986 dans le *Journal des Tribunaux*(1), cette méthode, appelée la «méthode Renard», permet de calculer de façon relativement objective les contributions respectives dues par les parents dans les frais d'entretien et d'éducation de leurs enfants en cas de séparation.

Cette méthode a été informatisée, ce qui l'a rendue très accessible(2). Elle se fonde sur sept principes fondamentaux :

- le niveau des dépenses d'un couple est fonction du niveau de ses revenus;
- à niveau de revenu égal, les couples ont un niveau de dépenses égal, et ce même si la structure de leur budget est différente;
- le coût de l'enfant est directement lié au niveau de revenus de ses parents;
- le coût d'un enfant est également lié à son âge;
- chaque parent est tenu de participer aux frais d'entretien et d'éducation de son enfant proportionnellement à ses facultés;
- la contribution des parents aux frais d'entretien et d'éducation des enfants s'effectue soit directement (en nature), soit indirectement (par paiement d'une pension alimentaire);
- les allocations familiales doivent être intégralement affectées à la prise en charge des dépenses liées à l'enfant.

Au départ, Roland Renard a constaté, de façon assez évidente, que pour avoir un niveau de vie comparable à un couple sans enfant, un couple avec

de onderhoudsplichtigen. Een objectieve berekening van de onderhoudsuitkeringen is dan ook niet alleen noodzakelijk om redenen van billijkheid, maar ook omdat aldus de toestand van elke partij zo objectief mogelijk kan worden ingeschat. Die objectivering is eveneens van fundamenteel belang om de spanningen weg te nemen die tussen de onderhoudsplichtige en de onderhoudsgerechtigde kunnen ontstaan op een ogenblik dat zij het vaak moeilijk hebben en blootstaan aan emoties.

Socioloog Roland Renard heeft een methode uitgewerkt om aan de hand van de gegevens van het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS) te berekenen hoeveel de kosten voor een kind vertegenwoordigen voor het gezinsbudget. Die methode, die voor het eerst verschenen is in 1986 in de «*Journal des Tribunaux*»(1) en die bekendstaat onder de naam «*methode-Renard*», maakt het mogelijk op een vrij objectieve wijze de respectieve bijdragen te berekenen die de ouders in geval van scheiding verschuldigd zijn voor de kosten voor onderhoud en opvoeding van hun kinderen.

Die methode bestaat als PC-programma en is dus gemakkelijk toegankelijk(2). Ze berust op zeven grondbeginselen :

- de uitgaven van een stel worden bepaald door hun inkomsten;
- bij gelijke inkomsten hebben de stellen een gelijkaardig uitgavenpeil, zelfs als hun budgetstructuur niet dezelfde is;
- de kosten voor het kind houden rechtstreeks verband met de inkomsten van zijn ouders;
- de kosten voor een kind houden tevens verband met zijn leeftijd;
- iedere ouder moet naar evenredigheid van zijn mogelijkheden bijdragen in de kosten voor onderhoud en opvoeding van zijn kind;
- de bijdrage van de ouders in de kosten voor onderhoud en opvoeding van de kinderen geschiedt ofwel rechtstreeks (in natura) ofwel onrechtstreeks (door alimentatie te betalen);
- de kinderbijslag moet volledig worden besteed aan de uitgaven voor het kind.

Roland Renard heeft aanvankelijk op een vrij voor de hand liggende wijze vastgesteld dat een stel met kinderen, om een levensstandaard te hebben die ver-

(1) Roland Renard, *Divorce, coût de l'enfant, pension alimentaire et fiscalité*, J.T., 1986, p. 101.

(2) Le logiciel P.C.A. (Proposition de contribution alimentaire) offre la possibilité de calculer assez facilement les parts respectives dues par les parents à leurs enfants en cas de séparation. Ce logiciel a été développé de 1990 à 1996, suite à la rencontre de Messieurs Renard et Wustefeld.

(1) Roland Renard, *Divorce, coût de l'enfant, pension alimentaire et fiscalité*, J.T., 1986, blz. 101.

(2) Het programma VOB (Voorstel tot onderhoudsbijdrage) biedt de mogelijkheid vrij makkelijk de respectieve bijdragen te berekenen die de ouders in geval van scheiding aan hun kinderen verschuldigd zijn. Dit programma werd ontwikkeld tussen 1990 en 1996, als gevolg van de ontmoeting tussen de heren Renard en Wustefeld.

un enfant doit avoir des revenus supérieurs. Ce supplément de ressources dont le couple avec enfant a besoin pour pouvoir garder le même niveau de vie qu'un couple sans enfant, c'est le coût de l'enfant.

Cet accroissement de ressources, nécessaire pour maintenir le niveau de vie du couple malgré la présence d'un enfant est le coût théorique de l'enfant.

Si on appelle «R» les ressources du couple sans enfant, «R + aR» celles du couple avec enfant, «a» est le coefficient d'accroissement des ressources «R», nécessaire au couple avec un enfant pour maintenir un niveau de vie égal au couple sans enfant.

Le coût théorique de l'enfant est  $CT = (R + aR - R) = aR$

Exemple : Pour un enfant de 6 ans (euros)(1)

Ressources de familles sans enfant (R) Middelen van gezinnen zonder kinderen (M)	Ressources de familles avec un enfant de 6 ans (R+aR) Middelen van gezinnen met een kind van 6 jaar (M+vM)	Différence entre col. n° 12 et col. n° 1 (aR) (R+aR)-R Verskil tussen kolom nr. 2 en kolom nr. 1 (vM) (M+vM)-M	Rapport entre aR (col. n° 3) et R (col. n° 1) aR/R=a Verhouding tussen vM (kolom nr. 3) en M (kolom nr. 1) vM/M=v
1 250,00	1 475,00	225,00	0,180
1 875,00	2 217,50	342,50	0,183
2 500,00	2 952,50	452,50	0,181
3 750,00	4 427,50	677,50	0,181

Pour un enfant de 17 ans (euros)

Ressources de familles sans enfant (R) Middelen van gezinnen zonder kinderen (M)	Ressources de familles avec un enfant de 6 ans (R+aR) Middelen van gezinnen met een kind van 6 jaar (M+vM)	Différence entre col. n° 12 et col. n° 1 (aR) (R+aR)-R Verskil tussen kolom nr. 2 en kolom nr. 1 (vM) (M+vM)-M	Rapport entre aR (col. n° 3) et R (col. n° 1) aR/R=a Verhouding tussen vM (kolom nr. 3) en M (kolom nr. 1) vM/M=v
1 250,00	1 575,00	325,00	0,260
1 875,00	2 366,25	491,25	0,262
2 500,00	3 160,00	660,00	0,264
3 750,00	4 734,83	984,83	0,263

En divisant aR par R, on obtient la valeur de «a», qui est le coefficient de coût théorique. Et, on constate que «a» dépend de l'âge des enfants mais pas des reve-

(1) J.L. Franeau, L'argent et la famille disloquée: une méthode de calcul des contributions alimentaires des père et mère au profit de leur enfant, Novembre 2003, pp. 4 et 5. L'auteur utilise des FB ici convertis en euros (1 euro = 40 francs).

gelijkbaar is met die van een stel zonder kinderen, hogere inkomsten moet hebben. Die bijkomende middelen waarover een stel met kinderen moet beschikken om hetzelfde levenspeil te hebben als een kinderloos stel, vertegenwoordigen de kosten voor het kind.

Die bijkomende middelen, die nodig zijn om de levensstandaard van het stel te handhaven ondanks de aanwezigheid van een kind, zijn de theoretische kosten voor het kind.

Indien «M» de middelen van het stel zonder kinderen en «M + vM» de middelen van het stel met kinderen zijn, is «v» de verhogingscoëfficiënt van de middelen «M», welke voor het stel met kinderen nodig is om een levensstandaard te handhaven die gelijk is aan dat van het stel zonder kinderen.

De theoretische kosten voor het kind zijn:  $TK = (M + vM - M) = vM$ .

Voorbeeld: voor een kind van 6 jaar (in euro)(1)

Voor een kind van 17 jaar (in euro)

Door vM te delen door M verkrijgt men de waarde «v», dat wil zeggen de coëfficiënt van de theoretische kosten. Men constateert dat «v» afhangt van de leef-

(1) J.L. Franeau, L'argent et la famille disloquée: une méthode de calcul des contributions alimentaires des père et mère au profit de leur enfant, november 2003, blz. 4 en 5. De auteur maakt gebruik van BEF, die hier worden omgerekend in euro (1 euro = 40 frank).

nus des parents. En procédant de la même manière, successivement pour des familles avec un enfant d'âge différent, on obtient une échelle des coefficients « a », par âge révolu, de 0 à 17 ans (1).

#### Échelle des coefficients de coût théorique (2)

Âge révolu — Verstreken leeftijd	Coefficient — Coëfficiënt	Âge révolu — Verstreken leeftijd	Coefficient — Coëfficiënt	Âge révolu — Verstreken leeftijd	Coefficient — Coëfficiënt
0	0,1371	7	0,1885	14	0,2400
1	0,1444	8	0,1959	15	0,2474
2	0,1517	9	0,2032	16	0,2548
3	0,1591	10	0,2103	17	0,2621
4	0,1664	11	0,2180	18	0,2695
5	0,1738	12	0,2254		
6	0,1812	13	0,2327		

En clair, on constate que, pour des enfants d'un âge donné, « a » est une constante, que le coût théorique (aR) d'un enfant d'un âge donné est proportionnel aux ressources de la famille (R) (les enfants participant logiquement au niveau de vie de leurs parents). En d'autres termes, l'accroissement des ressources nécessaires pour élever un enfant (aR) dépend de l'âge de l'enfant et est proportionnel aux ressources des parents (R).

En fait, le coût d'un enfant augmente de façon quasi linéaire. À moins de 1 an, il ne représente que 13,7 % des revenus du ménage. À 17 ans, il en représente 26,2 % (presque le double).

En résumé, Roland Renard a constaté que le coût d'un enfant, à un âge donné, est proportionnel aux ressources de ses parents et que ce coût augmente de façon quasi linéaire avec son âge.

Outre le coefficient d'âge de l'enfant et le coût brut (ou le coût théorique) de l'enfant, Roland Renard a identifié d'autres paramètres nécessaires à l'évaluation des contributions alimentaires des père et mère à l'égard des enfants, à savoir :

— le coût net de l'enfant (c'est-à-dire le coût brut diminué du montant des allocations familiales perçues pour l'enfant);

— la contribution due par chacun des parents (appelée le financement brut) qui est calculée proportionnellement au revenu de chacun des parents;

(1) Roland Renard, Divorce, coût de l'enfant, pension alimentaire et fiscalité, J.T. 1986, p. 103.

(2) Source: Roland Renard, Proposition de contribution alimentaire cité par Denise Bauer, Du coût de l'enfant à la contribution alimentaire, Journal du droit des jeunes, février 1997, p. 61.

tijd van de kinderen, maar niet van de inkomsten van de ouders. Als men achtereenvolgens hetzelfde doet voor gezinnen met een kind van verschillende leeftijd, verkrijgt men een schaal van de coëfficiënten « v », per verstreken leeftijd, van 0 tot 17 jaar (1).

#### Schaal van de coëfficiënten van de theoretische kosten (2)

Men stelt dus vast dat voor kinderen van een bepaalde leeftijd « v » een constante is en dat de theoretische kosten (vM) voor een kind van een bepaalde leeftijd in verhouding staan tot de middelen van het gezin (M) (de kinderen delen logischerwijze de levensstandaard van hun ouders). Met andere woorden, de verhoging van de middelen die nodig zijn om een kind op te voeden (vM) hangt af van de leeftijd van het kind en staat in verhouding tot de middelen van de ouders (M).

In feite stijgen de kosten voor een kind nagenoeg lineair. Een kind van minder 1 jaar vertegenwoordigt slechts 13,7% van de inkomsten van het gezin; op 17 jaar is dat 26,2% (bijna het dubbele).

Kortom, Roland Renard heeft vastgesteld dat de kosten voor een kind op een bepaalde leeftijd in verhouding staan tot de middelen van de ouders en dat die kosten nagenoeg lineair stijgen met de leeftijd.

Naast de leeftijdscoëfficiënt van het kind en de brutokosten (of de theoretische kosten) voor het kind heeft Roland Renard andere parameters voor het voetlicht gebracht die nodig zijn voor de raming van de onderhoudsuitkeringen van de vader en de moeder ten behoeve van de kinderen. Het betreft :

— de nettokosten voor het kind (dat wil zeggen de brutokosten verminderd met het bedrag van de kinderbijslag);

— de door elk van de ouders verschuldigde bijdrage (brutofinanciering genaamd) die wordt berekend naar verhouding van het inkomen van elk van de ouders;

(1) Roland Renard, Divorce, coût de l'enfant, pension alimentaire et fiscalité, J.T., 1986, blz. 103.

(2) Bron: Roland Renard, Proposition de contribution alimentaire, aangehaald door Denise Bauer, Du coût de l'enfant à la contribution alimentaire, Journal du droit des jeunes, februari 1997, blz. 61.

— la contribution directe (appelée le financement direct) qui est directement proportionnelle à l'importance de l'hébergement principal et des périodes d'accueil;

— la contribution nette (appelée le financement net) obtenue en soustrayant la contribution directe de la contribution due;

— la ristourne d'allocations familiales (pour maintenir la stricte proportionnalité entre les revenus et les contributions respectives de chaque parent, il y a lieu de répartir entre les parents les allocations familiales proportionnellement à la valeur économique liée à l'hébergement principal et aux périodes d'accueil).

Néanmoins, dans tous les cas soumis aux praticiens du droit de la famille, les paramètres retenus par la méthode Renard peuvent être débattus et pondérés en fonction des éléments de l'espèce(1).

La méthode de calcul de Roland Renard permet ainsi d'évaluer ainsi de façon objective les contributions respectives dues par les parents à leurs enfants en cas de séparation. Elle permet de déterminer plus équitablement et en tous cas de manière plus transparente les parts contributives de chacun des parents. Elle leur fournit une base objective de discussion centrée sur l'intérêt du ou des enfants concernés(2). De la sorte, elle leur facilite la discussion et leur offre une occasion de trouver à leur conflit une solution raisonnée, transparente et équitable(3).

La décision judiciaire qui impose le paiement d'une pension alimentaire sans référence à une méthode de type Renard apparaît souvent injuste tant aux yeux du créancier qu'aux yeux du débiteur. On ne peut en effet ni suivre ni vérifier le raisonnement adopté par le magistrat qui en a fixé le montant en se référant à une série de considérations de fait sans expliquer leur incidence sur le montant décidé. L'évaluation du montant de la contribution alimentaire apparaît aux yeux du justiciable être du «vogel pick».

Christian Panier parle de «jurisprudence erratique»(4). Or, le doute du débiteur alimentaire quant au caractère équitable de la part contributive qu'il

— de rechtstreekse bijdrage (rechtstreekse financiering genaamd) die recht evenredig is met de huisvesting in hoofdzaak en de opvangperiodes;

— de nettobijdrage (nettofinanciering genaamd) die wordt verkregen door de rechtstreekse bijdrage af te trekken van de verschuldigde bijdrage;

— de restitutie van de kinderbijslag (om de respectieve bijdrage van iedere ouder en de strikte evenredigheid tussen de inkomsten te behouden, moet de kinderbijslag evenredig tussen de ouders worden verdeeld op grond van de economische waarde die de huisvesting in hoofdzaak en de opvangtijd vertegenwoordigen).

In alle gevallen die ter beoordeling aan rechtspractici familierecht werden voorgelegd, kan over de parameters van de «methode-Renard» niettemin worden overlegd en kunnen ze worden gecorrigeerd in het licht van de specifieke omstandigheden(1).

Aldus maakt de berekeningsmethode van Roland Renard het bij een scheiding mogelijk de respectieve bijdragen van de ouders ten behoeve van hun kinderen op een objectieve wijze te evalueren en die op een billijker — en hoe dan ook transparanter — wijze vast te stellen. De methode biedt een objectieve basis voor een overleg, waarbij het belang van het kroost voorop staat(2). Aldus effent die methode de weg voor overleg en biedt ze de ouders de kans hun conflict op een redelijke, transparante en billijke manier te beslechten(3).

Als bij een rechterlijke beslissing een onderhoudsuitkering wordt opgelegd zonder dat daarbij wordt verwezen naar een soortgelijke methode als die van Renard, hebben zowel de onderhoudsgerechtigde als de onderhoudsplichtige vaak het gevoel dat die beslissing onbillijk is. De magistraat heeft het bedrag immers vastgesteld op grond van een aantal feitelijke beschouwingen, zonder enige uitleg te verschaffen over de gevolgen daarvan voor het vastgestelde bedrag. Een dergelijke redenering kan onmogelijk worden gevolgd of nagegaan. De rechtzoekende heeft aldus de indruk dat het bedrag van de onderhoudsuitkering lukraak wordt vastgesteld.

Christian Panier heeft het in dat verband over «*jurisprudence erratique*»(4) (zwalpende rechtspraak). De onderhoudsplichtige kan de hem opge-

(1) Ce n'est pas le cas des systèmes de barèmes tels qu'ils existent dans les pays anglo-saxons et qui sont critiqués pour leur manque de souplesse.

(2) Denise Bauer, *op. cit.* 17.

(3) Em. De Wilde d'Estmael, Le calcul des contributions à l'éducation, l'entretien et la formation des enfants, Div. Act. 1995, p. 130.

(4) Voyez Ch. Panier, Préface de l'ouvrage de R. Renard et P.A. Wustefeld, Le calcul de contribution alimentaire (PCA), De Boeck-Larcier, 1996.

(1) Zulks is niet het geval met de barema-regelingen in de Angelsaksische landen, die worden bekritiseerd wegens hun gebrek aan flexibiliteit.

(2) Denise Bauer, *op. cit.*

(3) Em. De Wilde d'Estmael, «Le calcul des contributions à l'éducation, l'entretien et la formation des enfants», Div. Act. 1995, blé. 130.

(4) Zie Ch. Panier, Inleiding op het werk van R. Renard en P.A. Wustefeld, «Le calcul de contribution alimentaire (PCA), De Boeck-Larcier, 1996.

doit verser, cette impression d'injustice le rend récalcitrant à respecter ses obligations, d'autant que le conflit qui l'oppose au créancier s'étend fréquemment au conflit sur le droit d'hébergement du ou des enfants.

Il ne nous semble cependant pas souhaitable d'imposer aux tribunaux l'utilisation de la « méthode Renard » de calcul des contributions alimentaires des parents. La méthode doit rester un outil au service du magistrat, et le résultat qui résulte de son application doit lui servir de ligne directrice qu'il doit rester libre d'adapter dans chaque cas concret, en fonction de considérations d'équité.

Roland Renard, lui-même, n'a jamais prétendu ériger sa méthode de calcul en norme juridique. Il entendait qu'elle serve de référence aux parties pour les aider à recentrer leurs points de vue différenciés(1). Jean Louis Franeau et Pierre-André Wustefeld confirment cette option: « PCA peut servir d'outil d'aide à la décision en offrant une base objective de discussion pour les parties »(2); « PCA, fondé sur la méthode Renard, n'est rien d'autre et n'a jamais prétendu être autre chose qu'un outil de calcul permettant aux praticiens d'être transparents par rapport aux éléments qu'ils prennent en compte pour demander, proposer ou fixer une part contributive. »

Ceci étant, en vue de réduire autant que possible la part laissée à l'arbitraire dans la détermination de la part contributive due par chacun des père et mère au titre de participation aux frais résultant de l'article 203, § 1<sup>er</sup>, du Code civil (frais d'hébergement, de santé, de surveillance, d'éducation, de formation et de loisirs), nous proposons d'apporter des précisions aux articles 203 et 203bis en nous inspirant des travaux de Renard et Wustefeld.

Ainsi, le texte proposé de l'article 203 précise que la contribution des père et mère aux frais d'hébergement, de santé, de surveillance, d'éducation, de formation et de loisirs de leurs enfants doit être proportionnelle aux revenus de chacun d'eux par rapport à leurs revenus cumulés. Il invite le Roi, en vue de l'évaluation du budget nécessaire pour couvrir les frais résultant de l'article 203, § 1<sup>er</sup>, du Code civil, à fixer une échelle des coûts théoriques proportionnels selon l'âge des enfants, échelle qui doit être fixée en fonction d'études statistiques et sociologiques régulièrement actualisées.

(1) Roland Renard, Divorce, coût de l'enfant, pension alimentaire et fiscalité, Journal des Tribunaux, 15 février 1986, p. 101 et suivantes.

(2) Voyez sa présentation.

legde onderhoudsplicht als onbillijk ervaren, wat ertoe kan leiden dat hij onwillig is om zijn verplichtingen na te komen, temeer daar het conflict met de onderhoudsgerechtigde vaak ook handelt over het recht om het kroost te huisvesten.

Desondanks lijkt het ons niet wenselijk de rechtbanken te verplichten om de « methode-Renard » te gebruiken bij de berekening van de onderhoudsuitkering van de ouders. Die methode mag niet meer zijn dan een werkmiddel ten behoeve van de magistratuur; het resultaat van die toepassing is louter een richtsnoer, dat de magistratuur in elk concreet geval vrij moet kunnen hanteren, rekening houdend met billijkheidsoverwegingen.

Roland Renard zelf heeft nooit beweerd dat hij zijn berekeningsmethode tot juridische norm wou verheffen. Het lag in zijn bedoeling dat de partijen ze zouden gebruiken als richtsnoer om hun uiteenlopende standpunten op elkaar af te stemmen(1). Dat wordt bevestigd door Jean Louis Franeau en Pierre-André Wustefeld: « PCA peut servir d'outil d'aide à la décision en offrant une base objective de discussion pour les parties »(2); « PCA, fondé sur la méthode Renard, n'est rien d'autre et n'a jamais prétendu être autre chose qu'un outil de calcul permettant aux praticiens d'être transparents par rapport aux éléments qu'ils prennent en compte pour demander, proposer ou fixer une part contributive. »

In het licht van die gegevens, en teneinde elke vorm van willekeur zoveel mogelijk uit te sluiten bij het bepalen van de door de vader en de moeder verschuldigde bijdrage in de kosten die voortvloeien uit artikel 203, § 1, van het Burgerlijk Wetboek (voor huisvesting, gezondheid, toezicht, opvoeding, opleiding en vrijetijdsbesteding), stellen wij voor preciseringen aan te brengen in de artikelen 203 en 203bis, op grond van de werken van Renard en Wustefeld.

Aldus preciseert de voorgestelde tekst van artikel 203 dat de bijdrage van de vader en de moeder in de kosten voor huisvesting, gezondheid, toezicht, opvoeding, opleiding en vrijetijdsbesteding van hun kinderen in verhouding moet staan tot de inkomsten van elke ouder ten aanzien van hun samengevoegde inkomsten. Met het oog op het inschatten van de vereiste middelen om de kosten te dekken die voortvloeien uit artikel 203, § 1, van het Burgerlijk Wetboek, wordt de Koning gemachtigd een tabel vast te stellen van de theoretische proportionele kosten op grond van de leeftijd van de kinderen, en zich daarbij te baseren op geregeld bijgewerkt statistisch en sociologisch onderzoek.

(1) Roland Renard, Divorce, coût de l'enfant, pension alimentaire et fiscalité, Journal des Tribunaux, 15 februari 1986, blz. 101 en volgende.

(2) Zie de voorstelling van het voorstel tot onderhoudsbijdrage.



Le texte proposé à l'article 203bis qui autorise chacun des père et mère à réclamer à l'autre sa contribution aux frais d'entretien et d'éducation de leurs enfants, précise qu'une convention entre les parents relative à leurs contributions respectives aux frais ou la décision judiciaire à ce sujet, doit indiquer :

- 1° les ressources de chacun des parents,
- 2° le montant cumulé des ressources des parents,
- 3° le montant des allocations familiales perçues, le cas échéant par chacun des parents,
- 4° le budget affecté aux frais ordinaires du ou des enfants, en fonction de son âge et de son rang, ainsi que les éventuels frais extraordinaires,
- 5° les modalités de financement de ce budget et de ces éventuels frais extraordinaires par chacun des parents, compte tenu, le cas échéant, de la contribution en nature résultant de l'hébergement assuré par chacune des parties,
- 6° les circonstances particulières de la cause.

Ce nouveau texte favorisera chez les magistrats une méthodologie commune d'évaluation des parts contributives.

Clotilde NYSSENS.

\*  
\* \*

De in uitzicht gestelde tekst van artikel 203bis, op grond waarvan de vader en moeder elk van de andere ouder diens bijdrage in de kosten voor het levensonderhoud en de opvoeding van hun kinderen kunnen vorderen, preciseert dat de overeenkomst tussen de ouders inzake hun respectieve bijdrage in de kosten, dan wel de gerechtelijke beslissing terzake, de volgende gegevens moet bevatten :

- 1° de inkomsten van elk van beide ouders,
- 2° het samengevoegde bedrag van de inkomsten van de ouders,
- 3° het bedrag van de ontvangen kinderbijslag, in voorkomend geval uitgesplitst per ouder,
- 4° het budget dat wordt besteed aan de gewone kosten die ten behoeve van het kind of de kinderen worden gemaakt, afhankelijk van zijn of hun leeftijd en rang, alsook de eventuele uitzonderlijke kosten,
- 5° de nadere voorwaarden inzake de financiering, door elk van de ouders, van dat budget en van de eventuele uitzonderlijke kosten, waarbij in voorkomend geval rekening wordt gehouden met de bijdrage in natura die elk van de partijen levert door in de huisvesting van het kind te voorzien,
- 6° de bijzondere omstandigheden van de zaak.

Die nieuwe tekst zal de magistraten ertoe aanzetten een gemeenschappelijke methodologie te hanteren om de bijdrage vast te stellen.

\*  
\* \*

**PROPOSITION DE LOI**Article 1<sup>er</sup>

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

## Art. 2

À l'article 203 du Code civil sont apportées les modifications suivantes :

A) au § 1<sup>er</sup>, alinéa 1<sup>er</sup>, les mots «et la formation» sont remplacés par les mots «, la formation et les loisirs»;

B) le paragraphe suivant est inséré entre les §§ 1<sup>er</sup> et 2 :

«§ 1<sup>er</sup>*bis*. Sauf circonstances particulières, chacun des père et mère contribue aux frais résultant de l'obligation définie au § 1<sup>er</sup> à due concurrence de sa part dans leurs ressources cumulées.

En vue de déterminer le budget découlant normalement de l'obligation définie au § 1<sup>er</sup>, le Roi fixe le coefficient de proportionnalité à appliquer aux ressources cumulées en fonction de l'âge et du nombre des enfants.»

## Art. 3

L'article 203*bis* du même Code, inséré par la loi du 31 mars 1987, est complété les alinéas suivants :

«La convention ou la décision judiciaire détermine les modalités de répartition de la prise en charge par chacun des parents des frais résultants de l'article 203, § 1<sup>er</sup>.

Elle précise notamment :

- 1<sup>o</sup> les ressources de chacun des parents;
- 2<sup>o</sup> le montant cumulé des ressources des parents;
- 3<sup>o</sup> le montant des allocations familiales perçues, le cas échéant par chacun des parents;
- 4<sup>o</sup> le budget affecté aux frais ordinaires du ou des enfants, en fonction de son âge et de son rang, ainsi que les éventuels frais extraordinaires;
- 5<sup>o</sup> les modalités de financement de ce budget et des éventuels frais extraordinaires par chacun des parents, compte tenu, le cas échéant, de la contribu-

**WETSVOORSTEL**

## Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

## Art. 2

In artikel 203 van het Burgerlijk Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht :

A) in § 1, eerste lid, worden de woorden «en de opleiding» vervangen door de woorden «, de opleiding en de vrijetijdsbesteding»;

B) tussen de §§ 1 en 2 wordt de volgende paragraaf ingevoegd :

«§ 1*bis*. Behoudens bijzondere omstandigheden dragen de vader en de moeder bij in de kosten die voortvloeien uit de bij § 1 bepaalde verplichting, in verhouding tot hun respectieve aandeel in de samengevoegde inkomsten.

Teneinde het budget te bepalen dat normaal vereist is om de in § 1 omschreven verplichting na te komen, bepaalt de Koning, afhankelijk van de leeftijd van de kinderen en het aantal kinderen, de evenredigheidscoëfficiënt die moet worden toegepast op de samengevoegde inkomsten.»

## Art. 3

Artikel 203*bis*, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 31 maart 1987, wordt aangevuld met de volgende leden :

«De overeenkomst of de rechterlijke beslissing bepaalt volgens welke verdeelsleutel elk van de ouders de uit artikel 203, § 1, voortvloeiende kosten op zich neemt.

In die overeenkomst of rechterlijke beslissing worden met name vermeld :

- 1<sup>o</sup> de inkomsten van elk van beide ouders;
- 2<sup>o</sup> het samengevoegde bedrag van de inkomsten van de ouders;
- 3<sup>o</sup> het bedrag van de ontvangen kinderbijslag, in voorkomend geval uitgesplitst per ouder;
- 4<sup>o</sup> het budget dat wordt besteed aan de gewone kosten die ten behoeve van het kind of de kinderen worden gemaakt, afhankelijk van zijn of hun leeftijd en rang, alsook de eventuele uitzonderlijke kosten;
- 5<sup>o</sup> de nadere voorwaarden inzake de financiering, door elk van de ouders, van dat budget en van de eventuele uitzonderlijke kosten, waarbij in voorko-

tion en nature résultant de l'hébergement assuré par chacune des parties;

6<sup>o</sup> les circonstances particulières de la cause.

En vue de déterminer le budget visé à l'alinéa 3, 4<sup>o</sup>, le Roi fixe le coefficient de proportionnalité à appliquer aux ressources cumulées en fonction de l'âge et du nombre des enfants. »

9 avril 2004.

Clotilde NYSENS.

mend geval rekening wordt gehouden met de bijdrage in natura die elk van de partijen levert door in de huisvesting van het kind te voorzien;

6<sup>o</sup> de voor de zaak specifieke omstandigheden.

Teneinde het in het derde lid, 4<sup>o</sup>, bedoelde budget vast te stellen, bepaalt de Koning, afhankelijk van de leeftijd van de kinderen en het aantal kinderen, de evenredigheidscoëfficiënt die moet worden toegepast op de samengevoegde inkomsten. »

9 april 2004.